

НОВИ САД - На данашњи дан 1916. године, на Кајмакчалану је у Првом светском рату отпочела офанзива српске војске против Бугара и Немаца. У огорченим борбама врх планине Ниџе више пута је прелазео из руке у руку, да би Дринска дивизија, ојачана пуковима Дунавске дивизије, у страховитом налету коначно овлада Кајмакчаланом 3. октобра 1916. што је била прва победа српске војске после трагичног повлачења до обала Јонског и Јадранског мора. На жалост број српских жртава био је огроман. Споменик који је краљ Александар Карађорђевић подигао на том месту, разорили су делимично бугарски окупатори 1941.

1494 - Рођен је француски краљ Франсоа I, који је Болоњским конкордатом 1516. осигурао превласт круне над црквеном организацијом у Француској (католичке цркве). Током владавине од 1515. до смрти 1547. покушавао је да постане римско-немачки цар, што је 1519. успео његов љути ривал Карло V (Хабзбург) против којег је потом водио четири рата. У бици код Павије заробљен је 1525. али је успео да се избави и 1536. успоставио је савез са Турском уперен против Хабзбурга. Франсоа I битно је утицао на узлет француске уметности и науке.

1583 - Рођен је италијански оргуљаш и композитор Ђироламо Фрескобалди, највећи мајстор свог времена на оргуљама. Био је претеча Јохана Себастијана Баха у композицијама за оргуље, које је обогатио новим изражајним средствима. Компоновао је токате, канцоне, фантазије за оргуље, мадригале, мотете.

1683 - Војска пољског краља Јана III Собјеског потукла је Турке и разбила другу опсаду Беча. У рату настављеном до 1699. аустријска војска је, користећи побуне на Балкану, продрла до Скопља, Призрена и Пећи и спалила Сарајево. Миром у Сремским Карловцима Беч је заузео Угарску (осим Баната и југоисточног дела Срема), Ердељ, Славонију. Повлачење аустријских трупа покренуће и Велику сеобу Срба са простора Старе Србије (данас Косово и Метохија).

1733 - Умро је француски композитор и оргуљаш Франсоа Купрен, централна личност музичког живота Париза почетком 18. века. Био је дворски клавсениста и музички учитељ деце краља Луја XIV. Написао је методику "Уметност свирања на клавсену" и значајан је као композитор програмских клавсенских свита у рококо стилу.

1801 - Руски цар Александар I укинуо је грузијско краљевство и прикључио га Русији. Источна грузијска краљевина, створена четири деценије раније, после ослобођења од Персијанаца, прихватила је руски протекторат 1783. Русија је 1810. анектирала и западну Грузију, до тада под влашћу Турске.

1848 - Швајцарска је усвојила нови устав којим је постала федерална унија с јаком централном влашћу, иако и даље званично конфедерација.

1852 - Рођен је српски писац Симо Матавуљ, члан Српске краљевске академије, један од најистакнутијих представника српског реализма. Писао је богатим и сочним језиком приповетке из живота родне Далмације као и Београда у којем је доцније живео. Имао је велики дар посматрања као и способност живописног сликања и људи и њиховог окружења. Преводио је француске писце Мопасана, Золу, Молијера. Дела: романи "Бакоња фра Брне", "Ускок", збирке приповедака "Из приморског живота", "С мора и планине", "Београдске приче".

1874 - Умро је француски политичар и историчар Франсоа Пјер Гијом Гизо, шеф дипломатије од 1840. до 1847. и председник владе од 1847. до 1848. Почео је као либерал, али је касније заступао конзервативна начела. Оборен је са власти у Фебруарској револуцији 1848. заједно с краљем Лујем Филипом. Дела: "Историја енглеске револуције", "Историја цивилизације у Француској".

1876 - Рођен је српски политичар, позоришни и књижевни критичар Милан Грол, дугогодишњи драматург и управник Народног позоришта у Београду, од 1940. шеф Демократске странке (после смрти Љубе Давидовића). Као близак сарадник најугледнијег српског књижевног критичара Јована Скерлића објавио је мноштво књижевних и позоришних критика у "Српском књижевном гласнику". У Другом светском рату био је министар у емигрантској влади у Лондону. У земљу се вратио 1945. и накратко је био потпредседник владе. Дела: чланци и есеји "Позоришне критике", "Из позоришта предратне Србије", "Лондонски дневник", "Дневни записи", "Кроз две деценије Југославије", "Искушења демократије".

1878 - Египатски обелиск познат као "Клеопатрина игла", направљен од мермера из Асуана око 1475. пре нове ере, постављен је у Лондону. У престоницама негдашњих колонијалних метропола, Лондону, Паризу, Берлину или Риму налазе се бројни споменици културе ваневропских земаља, негдашњих колонија.

1888 - Рођен је француски певач и глумац Морис Шевалије, заштитни знак француске музичке комедије, који је пленио шармом и неусиљеношћу певачког и глумачког манира. Најзапаженије улоге је остварио у филмским музичким комедијама. Написао је аутобиографију "Мој пут и моје песме". Филмови: "Љубавна парада", "Насмејани поручник", "Весела удовица", "Ћутање је злато", "Имао сам седам кћери", "Живот за каријеру", "Жижи", "Фани", "Љубав поподне".

1897 - Рођена је француски нуклеарни физичар и хемичар Ирена Кири, кћерка нобеловаца Пјера и Марије Кири, која је са супругом Жаном Фредериком Жолио 1935. поделила Нобелову награду за хемију. Први су створили вештачке радиоактивне супстанце: нуклиде фосфора, азота, силицијума. Експериментално су доказали да се светлост може преобратити у честице. Са српским физичарем Павлом Савићем 1937. и 1938. открила је изотопе познатих елемената бомбардовањем урана неутронима.

1910 - За прву жену полицијског официра у свету, у Лос Анђелесу је постављена Алиса Стебинс Велс.

1913 - Рођен је амерички атлетичар афроамеричког порекла Џеси Овенс, један од највећих спортиста 20. века, који је освојио четири златне медаље на Олимпијским

играма у Берлину 1936. У оквиру комплекса похрањено је и срце великог пријатеља српског народа Арчибалда Рајса, у складу с његовом тестаментарном жељом.

1919 - Италијанска армија састављена од добровољаца под командом писца Габријела Д'Анунција заузела је град Фиуме (данас Ријека).

1921 - Рођен је пољски писац Станислав Лем, најпознатији пољски аутор научне фантастике. Лем је био познат по књигама "Соларис", "Непобедив", "Summa technologiae" које су преведене и на српски. Рођен је 1921. године у Лавову (тада Пољска, данас Украјина) а већ његов први рад "Човек са Марса" из 1946. га је прославио широм света. Лем је 1939. започео студије медицине, али га је прекинуо Други светски рат током којег је радио као аутомеханичар. Од 1950. има статус слободног књижевника. Његова дела преведена су на бројне језике, а у свету је продато преко осам милиона његових књига. Сем научне фантастике, писао је и бајке, песме, приповетке, есеје и филозофске расправе.

1943 - Немачки командоси (Ото Скорцени) су у Другом светском рату, на основу наредбе Адолфа Хитлера, отели свргнутог италијанског фашистичког лидера Бенита Мусолинија, затвореника нове владе Италије. Немци су убрзо поставили Мусолинија на чело такозване Италијанске социјалне републике (Република ди Сало).

1944 - Прве америчке јединице су ступиле на тло Немачке у Другом светском рату.

1953 - Никита Хрушчов је постао први секретар Централног комитета Комунистичке партије Совјетског Савеза, преузевши најмоћнији положај упражњен смрћу Стаљина.

1968 - Албанија је саопштила да напушта Варшавски пакт. Што је била последица чињенице да се Совјетски Савез оградао од традиција стаљинизма.

1970 - Палестински отмичари дигли су у Јордану у ваздух три авиона отета шест дана раније после полетања из Њујорка ка Европи. Претходно су ослободили путнике у замену за палестинске затворенике, укључујући отмичара четвртог авиона Лејлу Калед,

ухапшену 6. септембра 1970. по слетању у Лондон.

1974 - У Етиопији је комунистичка војна хунта збацила са власти цара (негус) Хаила I Селасија, који је владао од 1928, кад је после смрти Менелика II именован за регента и краља. За цара је крунисан 1930. из земље је избегао 1936, годину дана после агресије Италије, а власт је повратио 1941. Годину дана после збацивања задављен је у заточеништву, а војна хунта је издала лажно саопштење о природној смрти бившег монарха. Што је била последица чињенице да је убијени владар био популаран као симбол успешне борбе за слободу. Иза државног удара стајала је источнонемачка тајна полиција ШТАЗИ.

1977 - Јужноафричка полиција убила је у затвору црначког лидера Стива Бикоа.

1980 - У удару без проливања крви, у Турској је начелник Генералштаба генерал Кенан Еврен оборио владу Сулејмана Демирела и распустио скупштину.

1992 - У Лими је ухваћен оснивач перуанског маоистичког герилског покрета "Светли пут" Абимаел Гусман, одговоран за низ бруталних акција с бројним жртвама.

1994 - Снаге НАТО и њихови бивши ривали из Варшавског пакта одржали су у Пољској прве заједничке војне вежбе.

1998 - У атентату у Тирани испред средишта опозиционе Демократске партије убијен је један од њених вођа Азем Хајдари.

1999 - Умро је Предраг Милојевић, српски новинар, књижевник, преводилац, једна од најважнијих личности српског новинарства уопште. Рођен је у Београду у породици државног чиновника. Апсолвирао је Филозофски факултет у Београду 1923. Почео је да објављује 1921. а у међуратном периоду је новинар листа "Политика" и дописник из Берлина и касније Лондона. Извесно време након Другог светског рата објављивао је под псеудонимом пошто је током окупације био уредник листа Недићеве владе "Ново време". Временом поново постаје сарадник "Политике" а потом и спољнополитички

коментатор. Објавио је велики број репортажа, интервјуа, коментара, анализа, па и интервјуе с Черчиллом, Хитлером, Мусолинијем.

2003 - Савет безбедности Уједињених нација укинуо је санкције против Либије пошто су власти у Триполију преузеле одговорност за експлозију подметнуте бомбе у авион "Пан Америкена" изнад шкотског места Локерби 1988. Либија је пристала да плати укупно 2,7 милијарде долара одштете породицама 270 жртава.

2006 - Најмање 51 особа је погинула, а више од 230 је повређено у стампеду који је настао на стадиону у јеменском граду Ибу, где је председник Али Абдулах Салех држао предизборни митинг.

2009 - Умро је француски фотограф Вили Ронис, познат по својим црно белим фотографијама свакодневног живота парижана. Ронис, један од великана фотографије XX века, започео је каријеру 30-их. Сматран је "социјалним" фотографом, због тематике која му је била најдража. Француска јавност прозвала га је "песником који је славио једноставну радост живљења".

2009 - Умро је Норман Борлауг, амерички стручњак за патологију биљака и нобеловац. Борлауг је био покретач такозване "зелене револуције" развојем нових врста житарица отпорних на болести чиме је драстично повећан принос, па је умногоме смањена глад у сиромашним земљама. Године 1970. добио је Нобелову награду за мир а 2007. златну медаљу америчког Конгреса, што је највише цивилно одликовање у САД.

2010 - Преминуо је Клод Шаброл, француски режисер и један од утемељивача "новог покрета". Шаброл је најпознатији по трилерима, 1960-их и 1970-их, попут "Неверне жене" и "Месара". Појавио се 1958. филмом "Лепи Серж" и од тада је просечно снимао један филм годишње. Током 60 година дуге каријере снимео је више од 70 филмова, међу којима је последњи "Белами" из 2009. године.

2013 - Сонда "Војаџер 1" прешла је нову границу и постала је прва свемирска летелица која је напустила наш соларни систем, саопштила је америчка Агенција за свемирска истраживања (НАСА). Бројни научници указивали су да критеријуми за одређивање границе соларног система нису јасни. Војаџер је лансиран 5. септембра 1977. године, и

на њему се налази златна плоча с поздравом на 55 језика, међу којима је и српски.

2013 - Исланд је и формално прекинуо преговоре о придруживању Европској унији, на шта је ЕУ одговорила обуставом, и иначе симболичне, исплате помоћи из предприступних фондова. О длука Исланда о повлачењу кандидатуре за чланство у ЕУ најављена је одмах по доласку, маја 2013. на власт "Партије прогреса" умерено десних евроскептика.

2014 - Светска здравствена организација саопштила је да је у Западној Африци од вируса еболе, до тада, умрло више од 2.400 особа, од укупно регистрована 4.784 случаја, уз напомену да је тај број вероватно битно већи.

(Танјуг)